

ПРОФЕСІЙНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК КЛЮЧОВИЙ ЧИННИК ДОВІРИ ДО БУХГАЛТЕРА В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

PROFESSIONAL INTEGRITY AS A KEY FACTOR OF TRUST IN ACCOUNTANTS IN THE CONTEXT OF DIGITAL TRANSFORMATION

Розглянуто професійну доброчесність як фундаментальний елемент етичної культури бухгалтера та ключовий чинник зміцнення довіри до його діяльності в умовах цифрової трансформації економіки. Проаналізовано еволюцію підходів до розуміння доброчесності у світлі інтеграції цифрових технологій в облікові процеси, що змінюють не лише технічні інструменти роботи бухгалтера, а й підходи до дотримання етичних норм. Висвітлено взаємозв'язок між якісними характеристиками облікової інформації та етичними принципами, окреслено фактори порушення доброчесності: тиск керівництва, конфлікти інтересів, низька цифрова грамотність, кіберзагрози. Запропонована модель безперервного моніторингу забезпечує контроль відповідності даних стандартам, виявлення аномалій і запобігання викривленням. Підкреслено, що поєднання технологій та етики гарантує якість обліку й збереження репутації професії.

Ключові слова: професійна доброчесність, етичні принципи, цифрова трансформація, бухгалтерський облік, корпоративна культура.

Professional integrity is considered as a fundamental element of the ethical culture of accountants and a key factor in strengthening trust in their activities in the context of the digital transformation of the economy. The transformation of the concept of integrity in the context of the digitalization of accounting processes, which changes the tools used by accountants and shapes new formats for compliance with ethical standards, is investigated. The relationship between the qualitative parameters of accounting information and the ethical principles of professional accounting practice is revealed, emphasizing their role in ensuring reliability, transparency, and trust in the context of digital transformation. The main factors that can lead to violations of ethical standards in the digital environment are outlined, in particular pressure from management, conflicts of interest, insufficient digital literacy, as well as risks associated with cyber threats and the automation of accounting operations. The proposed continuous monitoring model provides systematic control of accounting data compliance with established standards, timely detection of anomalies, prevention of distortions and manipulation of financial information, and increased user confidence in accounting reports. The model is focused on combining automated data verification tools with professional ethical control, which makes it possible to form a reliable accounting system in real time. Additionally, the importance of continuous professional development of accountants in the field of digital technologies and cybersecurity, the implementation of corporate codes of ethics, and the development of an internal culture of transparency and accountability is emphasized. It is argued that the synergy of innovative technologies and sustainable ethical principles is the key to high-quality accounting information, preserving the reputation of the accounting profession, and sustainable business development in the digital age, ensuring the competitiveness and sustainability of organizations in the global market, promoting the formation of long-term partnerships with stakeholders, increasing investment attractiveness, corporate social responsibility, and strengthening a corporate culture of trust.

Keywords: professional integrity, ethical principles, digital transformation, accounting, corporate culture.

УДК 657:174:004

DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.19-12>

Гайдучок Т.С.

к.е.н., доцент,
Поліський національний університет
Цегельник Н.І.
к.е.н., доцент,
Поліський національний університет

Haiduchok Tetyana

Polissia National University
Tsehelnyk Nina
Polissia National University

Постановка проблеми. У добу стрімкої цифрової трансформації, коли інноваційні технології стають органічною частиною економіки та бізнес-процесів, професія бухгалтера переживає фундаментальні зміни. Паперово-орієнтовані облікові процеси поступаються місцем автоматизованим системам, штучному інтелекту (AI), блокчейну (Blockchain), хмарним платформам (Cloud technologies) та інструментам аналізу великих даних (Big Data). Завдяки цьому відбувається оптимізація облікових операцій і, головне, переосмислення функціональної ролі бухгалтера: він трансформується у стратегічного аналітика та бізнес-радика, здатного проактивно виявляти ризики, формувати фінансові сценарії та забезпечувати ефективний розподіл ресурсів.

В умовах технологічних інновацій дедалі більшого значення набувають етичні аспекти професії. Професійна доброчесність виходить за межі формального дотримання норм і стандартів, виступає

фундаментальним чинником формування довіри стейкхолдерів – інвесторів, регуляторів, клієнтів, партнерів та суспільства загалом – до облікової інформації. У цифрову епоху, коли дані стали стратегічним ресурсом економіки, а будь-які маніпуляції з ними можуть миттєво поширюватися через глобальні мережі, доброчесність постає ключовим запобіжником шахрайства та помилок, гарантує прозорість і надійність фінансових процесів.

Приклади гучних міжнародних скандалів, таких як *Enron* та *Wirecard*, наочно показують, що ігнорування етичних принципів у фінансовій сфері може призвести до масштабних збитків і серйозного падіння ділової репутації. Опитування професійних об'єднань підтверджують, що етика розглядається стейкхолдерами як визначальний чинник довіри до бухгалтерів, особливо в умовах, коли алгоритми та системи штучного інтелекту здатні містити упередження (*bias*) або залишатися вразливими до кібератак.

Таким чином, в умовах стрімкої цифрової трансформації саме професійна доброчесність стає важливим чинником, який забезпечує стабільність, надійність і авторитет бухгалтера у глобальній фінансовій екосистемі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика професійної доброчесності в бухгалтерській діяльності вже тривалий час перебуває у полі зору науковців, проте в умовах цифрової трансформації економіки та зростання вимог до прозорості фінансової звітності вона набуває особливої актуальності. У сучасному науковому дискурсі професійна етика трактується не як сукупність формальних норм, а як фундаментальний чинник формування довіри до облікової інформації та до фахівців, які її створюють.

Зокрема, у дослідженнях О. В. Фоміної, О. М. Ромашко, С. М. Семенової [1] професійна етика бухгалтерів трактується як багатоконпонентна система вимог, що охоплює організацію комунікацій, взаємодії та поведінки працівників. Дослідниці наголошують, що від неухильного дотримання етичних принципів залежить рівень довіри до бухгалтера, тоді як ігнорування таких норм призводить до зниження порядності та соціальної відповідальності представників професії.

О. Нужна [2] зазначає, що найпоширеніші етичні проблеми в бухгалтерії – викривлення фінансової звітності, порушення податкової дисципліни, недотримання конфіденційності та участь у корупційних схемах – виникають через нехтування етичними принципами. Для їх подолання вона пропонує підвищувати етичну культуру бухгалтерів.

Важливий теоретичний внесок у вивчення етики бухгалтерської професії зробили А. О. Ніколашин та С. В. Скрипник [3]. Вони розглядають витоки етичності у взаємозв'язку моралі та права, підкреслюючи, що основи професійної поведінки закріплені у кодексі етики та визначають рамки взаємин бухгалтера з усіма стейкхолдерами. Особливе місце у їхніх працях займає аналіз ключових принципів, визначених у Міжнародному кодексі етики професійних бухгалтерів (IESBA), які залишаються незмінними незалежно від змін середовища: доброчесність, об'єктивність, конфіденційність, професійна компетентність і ретельність.

І. М. Бурденко та А. В. Майборода [4] досліджують управлінський аспект упровадження професійної етики, вказуючи, що етичні виклики в бізнесі виникають через брак механізмів контролю та регуляторного забезпечення. Для ефективної імплементації етичних стандартів у бухгалтерському обліку необхідні чіткі правила, систематичне підвищення кваліфікації та постійний моніторинг дотримання норм професійної поведінки.

Сучасні цифрові трансформації та впровадження інноваційних технологій у сферу бухгалтерського обліку зумовлюють появу нових

викликів, що безпосередньо стосуються етики. О. М. Ромашко та С. Я. Король [5] у своїх дослідженнях стверджують, що автоматизація облікових процесів і застосування штучного інтелекту з одного боку спрощують роботу бухгалтера, але з іншого – вимагають посиленої уваги до питань конфіденційності, безпеки даних і правильності їх обробки.

А. І. Орехова [6] характеризує сучасний етап розвитку бухгалтерської професії як період «кризи довіри» через порушення етичних норм, знецінення професійних цінностей та слабкий суспільний осуд неетичної поведінки. Вона вважає дисциплінарні заходи недостатньо ефективними, а відновлення довіри стейкхолдерів можливим лише через дотримання етичних принципів.

Отже, узагальнення наукових підходів дозволяє зробити висновок, що професійна доброчесність бухгалтера виступає не просто елементом етичного кодексу, а стратегічною основою формування довіри до облікової інформації. Тому проблема забезпечення високих стандартів професійної етики в системі бухгалтерського обліку потребує комплексного вирішення, що поєднує теоретичні розробки, практичні механізми контролю та постійний розвиток етичної культури у професійному середовищі.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значний обсяг досліджень з професійної етики в бухгалтерському обліку, залишаються недостатньо вивченими вплив цифрової трансформації на етичні стандарти, адаптація механізмів контролю до національних умов, інтеграція етики в автоматизовані системи обліку та звітності, оцінка ефективності кодексів етики, а також формування корпоративної культури, що підтримує етичні норми в умовах зростання ролі ІТ. Окреслені проблемні напрями потребують комплексного аналізу з урахуванням взаємозв'язку етичних норм, технологічних інновацій та національного регуляторного середовища, зокрема методик оцінювання етичних ризиків у цифровому обліковому середовищі. Їх вирішення дозволить сформувати цілісну концепцію етичного супроводу бухгалтерської діяльності, узгоджену з міжнародними стандартами, що забезпечить прозорість, підзвітність і стійкість фінансової системи в цифровій економіці.

Постановка завдання. Мета статті – обґрунтувати роль професійної доброчесності як визначального чинника довіри до бухгалтера в умовах цифрової трансформації, проаналізувати вплив етичних стандартів на якість облікової інформації та ефективність її використання, а також запропонувати напрями удосконалення етичної культури й відповідальності фахівців облікової сфери з урахуванням сучасних технологічних викликів.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Історія професійної доброчесності (або етики) в обліку сягає корінням у розвиток бухгалтерської професії, яка еволюціонувала від простого ведення рахунків до складної системи, що забезпечує прозорість і довіру в економічних відносинах. Етика в обліку не є новим поняттям: її витоки можна простежити ще до Стародавньої Греції, де існували принципи чесності в професійній діяльності, подібні до Гіппократової клятви для лікарів. Однак сучасна професійна етика сформувалася в контексті промислової революції та глобалізації бізнесу, коли бухгалтерія стала ключовим елементом корпоративного управління [7]. Luca Pacioli, італійський математик XV століття, вважається «батьком бухгалтерії» завдяки своєму трактату «Summa de arithmetica», де він описав подвійну бухгалтерію, що лягла в основу етичних принципів точності та об'єктивності.

У 19-20 століттях індустріалізація та зростання фінансових ринків спричинили потребу в стандартизованих етичних нормах для бухгалтерів через складність операцій і фінансові скандали. У Великобританії Інститут дипломованих бухгалтерів (ICAEW), заснований у 1880 році, запровадив принципи незалежності та конфіденційності [8]. У США Американська асоціація громадських бухгалтерів (попередниця AICPA) у 1916 році розробила перший ліцензійний закон, а в 1973 році – «Code of Professional Ethics» з принципами інтегритету, об'єктивності та компетентності [9; 10]. Корпоративні скандали, зокрема крах Enron у 2001 році, підкреслили важливість етики та призвели до суворих регуляцій, як-от Sarbanes-Oxley Act [11]. Етика стала ключовим маркером професії, забезпечуючи її легітимність через метанаративи [12].

У 1977 році International Federation of Accountants (IFAC), заснована в Мюнхені під час 11-го Всесвітнього конгресу бухгалтерів, започаткувала міжнародні стандарти етики для посилення глобальної професії [13]. International Ethics Standards Board for Accountants (IESBA), частина IFAC, розробила International Code of Ethics for Professional Accountants, який був переписаний у 2018 році для кращої структуризації та фокусу на незалежності. Кодекс включає п'ять фундаментальних принципів: інтегритет, об'єктивність, професійну компетентність і належну турботу, конфіденційність та професійну поведінку [14].

Українська модель професійної етики в бухгалтерії формувалася під впливом радянської системи, що акцентувала державний контроль і колективну відповідальність, ігноруючи етичні дилеми, як конфлікти інтересів. Після 1991 року Україна адаптувалася до міжнародних стандартів, зокрема через Кодекс етики IFAC, прийнятий завдяки UFRPA та Аудиторській палаті [15]. Закон

№ 2258-VIII (2017) зобов'язав аудиторів дотримуватися стандартів IFAC, включаючи незалежність [16; 17]. Дослідження вказують на високу оцінку етики бухгалтерами, але корупція та брак довіри спричиняють «кризу довіри» [18]. Війна з 2022 року посилила етичні виклики, зокрема ризики шахрайства в гуманітарній допомозі [19]. Форум UFRPA 2024 року підкреслив необхідність посилення етики [20].

Оновлення Кодексу IFAC 2024 року, чинні з червня 2025 року, впливають на Україну через адаптацію. Зміни, опубліковані IESBA, акцентують оцінку етичних ризиків у податковому плануванні та уникнення агресивних схем [21]. Також оновлення враховують вплив AI, даних і цифровізації, зокрема забезпечення конфіденційності в хмарних системах та етичне використання автоматизації [22]. В Україні Міністерство фінансів у 2024 році оновило положення щодо гонорарів, а UFRPA інтегрує зміни для підвищення довіри. Нововведення відповідають глобальним трендам, поєднуючи етику з технологіями та принципами сталого розвитку.

У підсумку, професійна доброчесність в обліку є динамічним явищем, що постійно еволюціонує під впливом економічних трансформацій, цифровізації та зростаючих вимог до прозорості бізнесу. Адаптація етичних норм до сучасних викликів забезпечує головне – довіру до облікової інформації та фахівців, які її формують. У сучасних умовах цей процес інтегрує професійні традиції з вимогами міжнародних стандартів, формує основу для гармонізації регуляторного середовища, посилення репутаційного капіталу бухгалтерської професії та забезпечення її сталого розвитку. Доброчесність у такому контексті виступає моральним орієнтиром і стратегічним ресурсом конкурентоспроможності бізнесу.

Таким чином, розуміння професійної доброчесності як фундаментальної основи довіри у сфері обліку потребує конкретизації її змісту та нормативного підґрунтя. Професійна доброчесність в обліку – це сукупність етичних принципів і норм, що передбачають чесність, об'єктивність, професійну компетентність, конфіденційність та незалежність у виконанні професійних обов'язків.

На думку Г. Ямборко, професійні бухгалтери мають формувати широкий глобальний світогляд, аби глибше розуміти середовище, у якому функціонують підприємства. Для цього необхідно приділяти значну увагу розвитку комплексу знань, навичок, а також професійних цінностей та етики [23].

У своїй основі професійна етика спирається на загально визнані стандарти поведінки, покликани забезпечити достовірність фінансової інформації та зміцнити репутацію бухгалтерської професії. Ключовими орієнтирами виступають кодекси етики, розроблені міжнародними організаціями,

зокрема Міжнародною федерацією бухгалтерів (IFAC) та Радою з міжнародних стандартів етики для бухгалтерів (IESBA), а також нормативні акти національних професійних асоціацій [24]. В Україні цей підхід закріплений у Кодексі етики професійних бухгалтерів, затвердженому Міністерством фінансів, що є адаптованим перекладом міжнародного документа з урахуванням національної специфіки [25].

Таким чином, етичні принципи виконують роль внутрішнього механізму саморегуляції професійної поведінки фахівця, органічно доповнюють зовнішні вимоги нормативно-правового поля у сфері обліку, оподаткування та аудиту. Саме консеквентність у дотриманні етичних норм формує основу суспільної довіри до професії бухгалтера, забезпечує визнання його рішень з боку керівництва підприємств, контролюючих органів і широкого кола заінтересованих сторін.

Цифрова трансформація, підвищені вимоги до прозорості та суспільний запит на соціальну відповідальність підкреслюють важливість етичних принципів у забезпеченні якості бухгалтерського обліку. Якість облікової інформації залежить від достовірності, обґрунтованості, неупередженості, своєчасності, релевантності, порівнюваності та зрозумілості. Такі характеристики створюють основу ефективної облікової системи, що забезпечує надійну базу для управлінських та інвестиційних рішень.

Якість бухгалтерської інформації, що включає достовірність, обґрунтованість, неупередженість, своєчасність, релевантність, порівнюваність і зрозумілість, залежить не лише від технічних процедур, а й від морально-етичних регуляторів.

Ключові етичні принципи – чесність, неупередженість, професійна компетентність, ретельність, конфіденційність і відповідальність – забезпечують етично обґрунтовані облікові практики, які спираються на законодавство, внутрішні моральні цінності бухгалтера та усвідомлення суспільної ролі бухгалтерського обліку.

Для ілюстрації взаємозв'язку між якісними характеристиками інформації та етичними принципами наведено приклади їх впливу на бухгалтерську практику (табл. 1).

Проведений аналіз підтверджує, що якісні характеристики облікової інформації тісно корелюють з етичними принципами професійного бухгалтера. Дотримання етичних норм не лише гарантує технічну правильність облікових процедур, але і забезпечує високий рівень довіри до фінансової звітності з боку різних стейкхолдерів. Порушення хоча б одного етичного принципу призводить до зниження якості інформації, що, своєю чергою, підриває ефективність прийняття управлінських рішень і репутацію суб'єкта господарювання. Таким чином, етична складова виступає не другорядним, а інтегративним чинником формування надійної та прозорої облікової системи.

Професійна поведінка бухгалтера у цифрову добу має ґрунтуватися також і на усвідомленні значущості розвитку цифрового мислення. У центрі цього процесу перебувають етичність і коректність професійних дій, які безпосередньо визначають якість наданих послуг та рівень довіри до результатів роботи. Як слушно зазначає Проскуріна Н. [26], етичні дилеми – не просто технічні виклики, а своєрідні «моральні лабіринти», що вимагають глибокого аналізу, зважених рішень і здатності

Таблиця 1

Взаємозв'язок якісних характеристик облікової інформації та етичних принципів бухгалтера

Якісна характеристика облікової інформації (МСФЗ)	Етичний принцип бухгалтера	Сутність взаємозв'язку
Достовірне подання (Faithful representation)	Чесність (Integrity)	Забезпечує відображення інформації без викривлень, упередженості чи приховування суттєвих фактів
Доречність (Relevance)	Професійна компетентність і належна ретельність (Professional Competence and Due Care)	Дозволяє відбирати та надавати інформацію, яка є суттєвою для прийняття економічних рішень
Своєчасність (Timeliness)	Професійна поведінка (Professional Behavior)	Передбачає дотримання строків подання звітності та уникнення затримок, що підвищує довіру до даних
Зрозумілість (Understandability)	Об'єктивність (Objectivity)	Допомагає формувати інформацію, зрозумілу користувачам, без викривлень і надмірної складності
Порівнюваність (Comparability)	Професійна компетентність і належна ретельність (Professional Competence and Due Care)	Сприяє застосуванню єдиних принципів і стандартів для можливості порівняння показників
Повнота (Completeness)	Чесність (Integrity)	Гарантує надання повного обсягу інформації без замовчування суттєвих даних.

Джерело: складено авторами самостійно

підтримувати баланс між нормами, цінностями та професійною відповідальністю.

Ігнорування етичних принципів бухгалтерської діяльності здатне призвести до суттєвих негативних наслідків як для самого фахівця, так і для підприємства, яке він представляє. Порушення таких засад, як чесність, об'єктивність чи конфіденційність, підриває довіру з боку клієнтів, партнерів і регуляторних органів. У цифровому середовищі, де інформація поширюється миттєво та легко піддається перевірці, будь-які маніпуляції з даними, приховування фактів або упереджені дії швидко виявляються, що неминуче тягне за собою репутаційні збитки та ризик юридичної відповідальності.

Порушення етичних принципів у роботі бухгалтерів часто зумовлене комплексом зовнішніх і внутрішніх чинників, що впливають на їх професійну поведінку. Серед основних причин таких відхилень можна виокремити:

1. Тиск з боку керівництва або клієнтів – бухгалтери можуть стикатися з вимогами фальсифікувати дані, приховувати фінансові неточності або надавати упереджену інформацію для досягнення короткострокових цілей підприємства чи особистих інтересів.

2. Недостатня професійна підготовка – відсутність належного навчання або розуміння етичних стандартів, таких як принципи Міжнародної федерації бухгалтерів (IFAC), може призводити до ненавмисних порушень.

3. Фінансові стимули або конфлікт інтересів – спокуси особистих вигод, наприклад, через бонуси чи корупційні схеми, можуть підштовхувати бухгалтерів до неетичних дій.

4. Недостатній контроль і нагляд – слабка система внутрішнього аудиту чи відсутність ефективних механізмів моніторингу на підприємстві сприяють можливостям для порушення етичних норм.

5. Складність цифрового середовища – у цифровому просторі бухгалтери можуть стикатися з новими викликами, такими як кіберзагрози, тиск автоматизації чи неправильне використання технологій, що ускладнює дотримання етичних стандартів.

6. Культурні та соціальні фактори – у деяких організаційних культурах етичні норми можуть вважатися другорядними порівняно з комерційними цілями, що створює середовище, сприятливе для неетичної поведінки.

7. Низька обізнаність про наслідки – бухгалтери можуть недооцінювати репутаційні, юридичні чи фінансові наслідки порушення етичних принципів, особливо в умовах швидкої цифровізації, де інформація є загальнодоступною.

Зазначені чинники підвищують ризики неетичної поведінки, що загрожує втратою довіри до бухгалтерів, зниженням достовірності звітності та

шкодою репутації. Для їх мінімізації рекомендується систематичне етичне навчання, посилення внутрішнього контролю та формування організаційної культури, спрямованої на дотримання професійних стандартів

Масштаби та наслідки неналежного дотримання етичних принципів знаходять підтвердження у результатах державного фінансового контролю. Так, у 2024 році Держаудитслужба провела 749 ревізій і 400 перевірок закупівель, охопивши майже 1,1 тис. об'єктів. Виявлено порушень на 41,2 млрд грн, з яких 6,4 млрд грн становлять бюджетні кошти. Недоотримано ресурсів на 31,6 млрд грн, незаконно витрачено – 8,9 млрд грн, використано не за призначенням – 693 млн грн, а недостачі сягнули 62,5 млн грн. Відшкодовано 6,2 млрд грн, у т.ч. 4,5 млрд грн – недоотримані ресурси. Подано 174 пропозиції щодо санкцій, із яких 112 реалізовано [27].

Результати роботи Держаудитслужби у 2024 році показують масштабні фінансові порушення та системні відхилення від принципів доброчесності і прозорості у публічному управлінні. Водночас зростання відшкодувань і застосування санкцій свідчать, що ефективний контроль на основі професійної етики сприяє зміцненню довіри до державних інституцій і справедливому управлінню фінансами.

Цифрове облікове середовище вразливе до етичних ризиків, пов'язаних із даними, алгоритмами, людським фактором і технічними рішеннями. Для їх мінімізації необхідна ідентифікація загроз і впровадження відповідних механізмів. Основні етичні ризики та інструменти їх нейтралізації систематизовано в табл. 2, що сприяє підтримці професійної доброчесності та надійності облікової інформації.

Як показано в табл. 2, етичні ризики цифрового обліку різняться за походженням і формами прояву, проте кожен із них здатний негативно впливати на достовірність, об'єктивність і безпеку облікової інформації. Запровадження дієвих механізмів їх мінімізації – від технологічних інструментів до організаційних процедур – є ключовою передумовою збереження довіри до цифрових облікових систем. Управління такими ризиками ґрунтується як на усуненні виявлених проблем, так і на проактивному запобіганні їм ще на етапах проектування, впровадження та подальшої експлуатації цифрових рішень.

Одним із найсучасніших інструментів, здатних істотно посилити професійну доброчесність та гарантувати відповідність роботи бухгалтера етичним стандартам, є технологія постійного аудиту (continuous auditing).

Постійний аудит – безперервний процес моніторингу та перевірки господарських операцій, який здебільшого реалізується за допомогою цифрових

Етичні ризики у цифрових облікових процесах та механізми їх мінімізації

Етичний ризик	Прояв у цифровому обліку	Механізми/індикатори мінімізації
Викривлення даних	автоматизоване формування звітів із неповними або некоректними даними	– вбудовані контрольні точки в ПЗ; – верифікація джерел даних; – перехресна перевірка
Алгоритмічна упередженість	ухвалення рішень на основі моделей, які відтворюють упередженість	– аудит алгоритмів; – тестування на нейтральність; – етичні фільтри
Порушення конфіденційності	витік або несанкціоноване розкриття фінансових або персональних даних	– шифрування; – контроль доступу; – журнали активності користувачів
Розмиття відповідальності	відсутність фіксації, хто саме вніс зміни або схвалив дії системи	– системи логування; – авторизація за ролями; – запис цифрових слідів
Некомпетентне використання цифрових рішень	помилки через незнання функціоналу або неправильну інтерпретацію результатів	– навчання персоналу; – документація процесів; – доступ до довідкових матеріалів
Маніпуляція обліковими даними через ПЗ	цілеспрямована зміна налаштувань або алгоритмів для досягнення потрібного результату	– незалежний аудит ІТ-рішень; – впровадження антикорупційних процедур
Недотримання етичних норм у проектуванні систем	ігнорування етичних вимог під час розробки ПЗ	– участь етичного експерта в команді; – етична оцінка на етапі проектування

Джерело: складено авторами самостійно

інструментів та інтегрованих ERP-систем. На відміну від традиційного аудиту, який здійснюється з певною періодичністю, постійний аудит дає змогу перевіряти дані в режимі, наближеному до реального часу, і оперативно реагувати на будь-які відхилення, ризики чи ознаки шахрайства. Застосування цього методу, на наш погляд, істотно обмежує ризик маніпуляцій з обліковими даними та сприяє підвищенню прозорості фінансових операцій підприємства.

В умовах цифрової трансформації традиційна модель аудиту поступається місцем динамічним підходам, що забезпечують постійний, автоматизований і максимально прозорий контроль. Такий формат роботи дозволяє своєчасно виявляти відхилення, оцінювати їх вплив та оперативно реагувати на ризики. У цьому контексті особливого значення набувають ключові складові постійного аудиту:

1. Continuous Data Assurance (CDA) – автоматизована перевірка кожної транзакції на предмет достовірності, повноти та відповідності нормативним і внутрішнім вимогам.

2. Continuous Controls Monitoring (CCM) – постійний контроль за ефективністю внутрішніх контрольних процедур і політик, зокрема щодо запобігання помилкам і шахрайству.

3. Continuous Risk Monitoring and Assessment (CRMA) – безперервне відстеження та переоцінка ризиків, що дозволяє коригувати аудиторські процедури відповідно до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі підприємства.

4. Black-box logging – незмінний журнал дій, що фіксує всі аудиторські кроки, запобігаючи їхньому редагуванню, і тим самим підвищує відповідальність та прозорість діяльності бухгалтера й аудитора.

Застосування постійного аудиту безпосередньо впливає на підвищення рівня професійної доброчесності. По-перше, це мінімізує ризики навмисних або випадкових порушень, оскільки всі операції перебувають під постійним контролем. По-друге, автоматизація рутинних перевірок дозволяє бухгалтеру зосередитися на аналітичній роботі, стратегічному плануванні та етичній оцінці господарських рішень. По-третє, використання технологій, інтегрованих із положеннями Міжнародного кодексу етики для професійних бухгалтерів, створює додаткові гарантії об'єктивності та незалежності.

Українські підприємства вже мають технічну базу для впровадження концепції постійного аудиту. Зокрема, провідний агропромисловий холдинг ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» здійснив масштабне впровадження ERP-системи SAP S/4HANA у межах ініціативи RISE with SAP [28]. У 2024 році ІТ-компанія Business Evolution реалізувала перше в Україні впровадження SAP S/4HANA Cloud Public Edition у рамках програми GROW with SAP [28]. У складі SAP S/4HANA функціонує модуль SAP Audit Management, який забезпечує автоматизацію внутрішнього аудиту – від планування і виконання процедур до документування та моніторингу результатів [29]. Це створює основу

для впровадження continuous auditing на великих підприємствах, зокрема у аграрному секторі.

Постійний аудит є не просто технологічним нововведенням, а й потужним інструментом підтримки та розвитку етичної культури бухгалтерської професії. Він забезпечує прозорість, оперативність і достовірність фінансової інформації, зміцнює довіру до бухгалтера та сприяє формуванню високих стандартів професійної поведінки. У цифрову епоху, коли швидкість обміну даними та обсяг інформації зростають експоненційно, лише поєднання технологічних рішень, професійної компетентності та етичної відповідальності здатне забезпечити стійку репутацію та високий рівень доброчесності бухгалтера.

Висновки. Дослідження засвідчує, що професійна доброчесність залишається стратегічною основою довіри до бухгалтера в епоху цифрової трансформації, коли технологічні інновації, регуляторні зміни та формати економічної взаємодії оновлюються з безпрецедентною швидкістю. Інтенсивна цифровізація бізнес-процесів підвищує рівень вимог до точності й релевантності облікових даних, формуючи у стейкхолдерів очікування безкомпромісної прозорості, неупередженості та професійної відповідальності фахівців.

У результаті проведеного дослідження професійну доброчесність обґрунтовано як стратегічний ресурс формування та підтримки репутаційного капіталу бухгалтера й підприємства через інтеграцію етичних принципів у систему постійного аудиту (continuous auditing). Запропонована модель безперервного моніторингу забезпечує комплексний контроль відповідності облікових даних установленим стандартам, своєчасне виявлення аномалій, запобігання викривленням і маніпуляціям фінансовою інформацією, а також підвищення довіри користувачів до облікової звітності.

Перспективи досліджень включають розробку методів оцінки ефективності інтеграції постійного аудиту в цифрові облікові системи, вивчення впливу штучного інтелекту на дотримання етичних стандартів, а також визначення моделей взаємодії між автоматизованими інструментами контролю та професійним судженням бухгалтера. Особливо актуальними є дослідження використання блокчейну для забезпечення прозорості та незмінності фінансових даних і розробка індикаторів для кількісного вимірювання професійної доброчесності в цифровій економіці.

Таким чином, у цифрову добу професійна доброчесність у поєднанні з постійним аудитом трансформується у стратегічний інструмент забезпечення стійкості та конкурентоспроможності бізнесу, зберігаючи при цьому ключову роль у зміцненні довіри до бухгалтерської професії.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Фоміна О. В., Ромашко О. М., Семенова С. М. Професійна етика бухгалтерів: її особливості та проблемні аспекти дотримання етичних принципів. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 46. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-42> (дата звернення: 28.07.2025).
2. Нужна О. Основоволожні принципи етики професійних бухгалтерів: зміст і фінансові наслідки їх недотримання. *Галицький економічний вісник*. 2025. № 2(93). С. 18-24.
3. Ніколашин А. О., Скрипник С. В. Принципи та стандарти бухгалтерської етики: аналіз основних положень та їх застосування. *Ефективна економіка*. 2024. № 8. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/4425/4460> (дата звернення: 28.07.2025).
4. Бурденко І. М., Майборода А. В. Професійна етика бухгалтера: управлінський підхід. *Бізнес-навігатор*. 2020. № 5 (61). С. 194-199.
5. Ромашко О. М., Король С. Я. Професійна етика бухгалтерів в контексті електронних довірчих послуг та використання штучного інтелекту. *Проблеми сучасних трансформацій. Сер. Економіка та управління*. 2024. № 12. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2024-12-09-04/2024-12-09-04> (дата звернення: 29.08.2025).
6. Орехова А. І. Проблемні аспекти дотримання етичних норм професійними бухгалтерами. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 23. С. 5-9.
7. Ethics in Accounting. URL: <https://www.encyclopedia.com/finance/finance-and-accounting-magazines/ethics-accounting> (дата звернення: 02.08.2025).
8. Timeline of the history of ICAEW and the accountancy profession. URL: <https://www.icaew.com/library/historical-resources/timeline> (дата звернення: 02.08.2025).
9. Why is Ethics in Accounting Important? URL: <https://online.yu.edu/syms/blog/why-are-ethics-in-accounting-important> (дата звернення: 01.08.2025).
10. Jones R.C., Gunnels K., Lang T. K. Accounting Ethics: A Reluctant Progression Forward. *Journal of Business & Leadership: Research, Practice, and Teaching (2005-2012)*. 2009. Vol. 5. No. 2. Article 3. DOI: <https://doi.org/10.58809/PKLLW8350> Available at: <https://scholars.fhsu.edu/jbl/vol5/iss2/3> (дата звернення: 04.08.2025).
11. Enron Scandal: Accounting Ethics Lessons for CPAs Today. URL: <https://www.accountingedu.org/an-examination-of-professional-ethics-in-retrospect-the-enronarthur-anderson-scandal/> (дата звернення: 05.08.2025).
12. Preston A. M., Cooper D. J., Scarbrough D. P., Chilton R. C. Changes in the code of ethics of the U.S. accounting profession, 1917 and 1988: The continual quest for legitimation. *Accounting, Organizations and Society*. 1995. Vol. 20(6). P. 507-546. DOI: [https://doi.org/10.1016/0361-3682\(94\)00033-R](https://doi.org/10.1016/0361-3682(94)00033-R) (дата звернення: 28.07.2025).
13. International Federation of Accountants (IFAC): Overview, History. URL: <https://www.investopedia.com/>

terms/i/international-federation-of-accountants.asp (дата звернення: 06.08.2025).

14. Jules D., Erskine R. *The International Code of Ethics for Professional Accountants: Key areas of focus for SMEs and SMPs*. International Federation of Accountants (IFAC). 2018. URL: <https://www.ifac.org/knowledge-gateway/discussion/international-code-ethics-professional-accountants-key-areas-focus-smes-and-smps> (дата звернення: 13.08.2025).

15. Ukrainian Federation of Professional Accountants and Auditors. URL: <https://www.ifac.org/about-ifac/membership/members/ukrainian-federation-professional-accountants-and-auditors> (дата звернення: 11.08.2025).

16. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21 груд. 2017 р. № 228. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (дата звернення: 12.08.2025).

17. Кодекс етики професійних бухгалтерів. URL: https://lexinform.com.ua/wp-content/uploads/2018/09/Code-of-Ethics_ukr.pdf (дата звернення: 28.08.2025).

18. Bondarenko N., Kryzhanovska O. (2020). Professional Values and Ethics as a Factor of Increasing Trust in the Profession of the Accountant. *Oblik i finansi*. 2020. No. 4. P. 10–16.

19. The Ukraine crisis: Ethical considerations for accountants working overseas. URL: <https://www.charteredaccountants.ie/News/the-ukraine-crisis-ethical-considerations-for-accountants-working-overseas> (дата звернення: 03.08.2025).

20. Professionals of BDO in Ukraine share their experience at FPAAU's Forum. URL: <https://www.bdo.ua/en-gb/news-1/2024/rofessionals-of-bdo-in-ukraine-share-their-experience-at-fpaaus-forum> (дата звернення: 03.08.2025).

21. 2024 Handbook of the International Code of Ethics for Professional Accountants. URL: <https://www.ethicsboard.org/publications/2024-handbook-international-code-ethics-professional-accountants> (дата звернення: 02.08.2025).

22. Buttery, A. Technology-related changes in the revised 2025 ICAS Code of Ethics. URL: <https://www.icas.com/news-insights-events/news/ethics/technology-related-changes-in-the-revised-2025-icas-code-of-ethics> (дата звернення: 03.08.2025).

23. Ямборко Г. А. Професійне забезпечення розвитку обліку: етика і мораль бухгалтера. URL: <https://magazine.faaf.org.ua/profesiynne-zabezpechennya-rozvitku-obliku-etika-i-moral-buhgaltera.html> (дата звернення: 12.08.2025).

24. International Ethics Standards Board for Accountants. International Ethics Standards Board for Accountants (IESBA): офіційний вебсайт. URL: <https://www.ethicsboard.org> (дата звернення: 13.08.2025).

25. Міжнародний кодекс етики професійних бухгалтерів. URL: <https://www.ethicsboard.org/publications/mizhnarodniy-kodeks-etiki-profesiynikh-bukhgalteriv> (дата звернення: 02.08.2025).

26. Проскуріна Н.М. Застосування етичних норм в сучасних реаліях аудиту. *Вісник Одеського національного університету. Сер. Економіка*. 2014. Т. 19, Вип. 2 (6). С. 99-103.

27. Результати діяльності Держаудитслужби, її міжрегіональних територіальних органів за

січень – грудень 2024 року. Державна аудиторська служба України, 2024. URL: <https://dasu.gov.ua/ua/plugins/userPages/3754> (дата звернення: 28.07.2025).

28. SAP News. SAP to acquire SmartRecruiters: Integrating innovative talent acquisition portfolio will help customers attract and retain top talent [Press release]. 2025. URL: <https://news.sap.com/> (дата звернення: 07.08.2025).

29. SAP. User guide: SAP audit management for SAP S/4HANA. 2020. URL: https://help.sap.com/doc/bec96d7d90034026b12eaa793b427923/1.4.0.0/en-US/loioabce1b52bd543c3ae10000000a441470_S4.pdf (дата звернення: 07.08.2025).

REFERENCES

1. Fomina O. V., Romashko O. M., Semenova S. M. (2022) Profesijna etyka buhgalteriv: jiji osoblyvosti ta problemni aspekty dotrymannja etychnyh pryncypiv [Professional ethics of accountants: features and problematic aspects of compliance with ethical principles]. *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. 46. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-42> (accessed July 28, 2025)

2. Nuzhna O. (2025) Osnovopolozhni pryncypy etyky profesijnyh buhgalteriv: zmist i finansovi naslidky jih nedotrymannja [Fundamental principles of ethics of professional accountants: content and financial consequences of non-compliance]. *Halytskyi ekonomichnyi visnyk*, vol. 2(93), pp. 18–24.

3. Nikolashin A. O., Skrypnyk S. V. (2024) Pryncypy ta standarty buhgalterskoyi etyky: analiz osnovnyh polozhen ta jih zastosuvannja [Principles and standards of accounting ethics: analysis of main provisions and their application]. *Efektivna ekonomika*, vol. 8. Available at: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/4425/4460> (accessed July 28, 2025)

4. Burdenko I. M., Maiboroda A. V. (2020) Profesijna etyka buhgaltera: upravlinjskyj pidhid [Professional ethics of the accountant: managerial approach]. *Biznesnavigator*, vol. 5(61), pp. 194–199.

5. Romashko O. M., Korol S. Ya. (2024) Profesijna etyka buhgalteri v konteksti elektronnyh dovirchyh poslug ta vykorystannja shtuchnoho intelektu [Professional ethics of accountants in the context of electronic trust services and AI usage]. *Problemy suchasnyh transformacij. Ser. Ekonomika ta upravlinnja*, vol. 12. Available at: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2024-12-09-04/2024-12-09-04> (accessed July 29, 2025)

6. Orekhova A. I. (2020) Problemni aspekty dotrymannja etychnyh norm profesijnymy buhgalteramy [Problematic aspects of compliance with ethical norms by professional accountants]. *Investytsiji: praktyka ta dosvid*, vol. 23, pp. 5–9.

7. Ethics in Accounting. Available at: <https://www.encyclopedia.com/finance/finance-and-accounting-magazines/ethics-accounting> (accessed August 2, 2025)

8. Timeline of the history of ICAEW and the accountancy profession. Available at: <https://www.icaew.com/library/historical-resources/timeline> (accessed August 2, 2025)

9. Why is Ethics in Accounting Important? Available at: <https://online.yu.edu/syms/blog/why-are-ethics-in-accounting-important> (accessed August 1, 2025)
10. Jones R. C., Gunnels K., Lang T. K. (2009) Accounting Ethics: A Reluctant Progression Forward. *Journal of Business & Leadership: Research, Practice, and Teaching (2005–2012)*, vol. 5(2), Article 3. DOI: 10.58809/PKLW8350. Available at: <https://scholars.fhsu.edu/jbl/vol5/iss2/3> (accessed August 4, 2025)
11. Enron Scandal: Accounting Ethics Lessons for CPAs Today. Available at: <https://www.accountingedu.org/an-examination-of-professional-ethics-in-retrospect-the-enron-arthur-anderson-scandal/> (accessed August 5, 2025)
12. Preston A. M., Cooper D. J., Scarbrough D. P., Chilton R. C. (1995) Changes in the code of ethics of the U.S. accounting profession, 1917 and 1988: The continual quest for legitimation. *Accounting, Organizations and Society*, vol. 20(6), pp. 507–546. [https://doi.org/10.1016/0361-3682\(94\)00033-R](https://doi.org/10.1016/0361-3682(94)00033-R) (accessed July 28, 2025)
13. International Federation of Accountants (IFAC): Overview, History. Available at: <https://www.investopedia.com/terms/i/international-federation-of-accountants.asp> (accessed August 6, 2025)
14. Jules D., & Erskine R. (2018, September 12) The International Code of Ethics for Professional Accountants: Key areas of focus for SMEs and SMPs. International Federation of Accountants (IFAC). Available at: <https://www.ifac.org/knowledge-gateway/discussion/international-code-ethics-professional-accountants-key-areas-focus-smes-and-smps> (accessed August 13, 2025)
15. Ukrainian Federation of Professional Accountants and Auditors. Available at: <https://www.ifac.org/about-ifac/membership/members/ukrainian-federation-professional-accountants-and-auditors> (accessed August 11, 2025)
16. Pro audit finansovoyi zvitnosti ta audytorську diyalnist [On the audit of financial statements and auditing activities]. *Zakon Ukrainy vid 21 hrud. 2017 r. № 228*. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (accessed August 12, 2025)
17. Kodeks etyky profesijnyh buhgalteriv [Code of Ethics for Professional Accountants]. Available at: https://lexinform.com.ua/wp-content/uploads/2018/09/Code-of-Ethics_ukr.pdf (accessed July 28, 2025)
18. Bondarenko N., Kryzhanovska O. (2020) Professional Values and Ethics as a Factor of Increasing Trust in the Profession of the Accountant. *Oblik i finansi*, vol. 4, pp. 10–16.
19. The Ukraine crisis: Ethical considerations for accountants working overseas. Available at: <https://www.charteredaccountants.ie/News/the-ukraine-crisis-ethical-considerations-for-accountants-working-overseas> (accessed August 3, 2025)
20. Professionals of BDO in Ukraine share their experience at FPAAU's Forum. Available at: <https://www.bdo.ua/en-gb/news-1/2024/rofessionals-of-bdo-in-ukraine-share-their-experience-at-fpaaus-forum> (accessed August 3, 2025)
21. 2024 Handbook of the International Code of Ethics for Professional Accountants. Available at: <https://www.ethicsboard.org/publications/2024-handbook-international-code-ethics-professional-accountants> (accessed August 2, 2025)
22. Buttery A. Technology-related changes in the revised 2025 ICAS Code of Ethics. Available at: <https://www.icas.com/news-insights-events/news/ethics/technology-related-changes-in-the-revised-2025-icas-code-of-ethics> (accessed August 3, 2025)
23. Yamborko H. A. Profesiine zabezpechennya rozvytku obliku: etyka i moral buhgaltera [Professional support of accounting development: ethics and morality of the accountant]. Available at: <https://magazine.faaf.org.ua/profesiynne-zabezpechennya-rozvytku-obliku-etika-i-moral-buhgaltera.html> (accessed August 12, 2025)
24. International Ethics Standards Board for Accountants. International Ethics Standards Board for Accountants (IESBA): official website. Available at: <https://www.ethicsboard.org/> (accessed August 13, 2025)
25. Mizhnarodnyj kodeks etyky profesijnyh buhgalteriv [International Code of Ethics for Professional Accountants]. Available at: <https://www.ethicsboard.org/publications/mizhnarodnyj-kodeks-etiki-profesiynikh-buhgalteriv> (accessed August 2, 2025)
26. Proskurina N. M. (2014) Zastosuvannya etychnykh norm v suchasnyh realiyah audytu [Application of ethical norms in modern audit realities]. *Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu. Ser. Ekonomika*, vol. 19(2), pp. 99–103.
27. Rezultaty diyalnosti Derzhavdyt sluzhby, ji mizhrehionalnyh terytorialnyh organiv za sichen – hruden 2024 roku [Results of activity of the State Audit Service and its interregional territorial bodies for January–December 2024]. *Derzhavna audytorska sluzhba Ukrainy*, 2024. Available at: <https://dasu.gov.ua/ua/plugins/userPages/3754> (accessed July 28, 2025)
28. SAP News. (2025) SAP to acquire SmartRecruiters: Integrating innovative talent acquisition portfolio will help customers attract and retain top talent [Press release]. Available at: <https://news.sap.com/> (accessed August 7, 2025)
29. SAP. (2020) User guide: SAP audit management for SAP S/4HANA. Available at: https://help.sap.com/doc/bec96d7d90034026b12eaa793b427923/1.4.0.0/en-US/loioabce1b52bd543c3ae1000000a441470_S4.pdf (accessed August 7, 2025)